

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

X kadencja

Zapis stenograficzny

z posiedzenia
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności
i Petycji (145.)

10 stycznia 2022 r.

Porządek obrad:

1. Rozpatrzenie petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 6j ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, celem umożliwienia właścicielom nieruchomości dokonania wyboru metody naliczania opłat za odbiór odpadów komunalnych według rzeczywistej ilości śmieci wygenerowanych w gospodarstwie domowym (P10-46/21).
2. Rozpatrzenie petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 245 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, poprzez dodanie w art. 245 nowego §4 i 5, w celu zapewnienia zatrzymanemu prawa do skorzystania z pomocy prawnej z urzędu w przypadku wykonywania czynności procesowych lub dowodowych na etapie zatrzymania (P10-47/21).
3. Rozpatrzenie petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczących zmiany: ustawy z dnia 11 sierpnia 2001 r. o szczególnych rozwiązaniach prawnych związanych z usuwaniem skutków powodzi z lipca i sierpnia 2001 r. oraz o zmianie niektórych ustaw, ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, w celu uaktualnienia przepisów wymienionych ustaw (P10-52/21-1), (P10-52/21-2).
4. Rozpatrzenie petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w celu uporządkowania treści przepisów wymienionych ustaw (P10-53/21-1), (P10-53/21-2).
5. Rozpatrzenie petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami oraz ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (P10-56/21-1), (P10-56/21-2).

(Początek posiedzenia o godzinie 15 minut 02)

(Posiedzeniu przewodniczy przewodniczący
Aleksander Pocięj)

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Witam wszystkich państwa.

Otwieram kolejne posiedzenie Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji.

Mamy dzisiaj w planie omówienie 5 petycji.

Chciałbym zapytać, czy mamy kworum. Nie ma problemu z podłączeniem się pracujących zdalnie, tak?

Przypominam tylko senatorom, którzy biorą udział w posiedzeniu naszej komisji zdalnie, że jeżeli będziecie państwo chcieli zabrać głos, to rekomendowałbym po prostu włączenie mikrofonu i powiadomienie nas o tym. Tak będzie najłatwiej.

Witam przybyłych gości. Witam pracowników Biura Analiz, Dokumentacji i Korespondencji.

Możemy przejść do pierwszej petycji.

Kto z państwa zabierze głos?

Aha, ostatnia rzecz. Czy mamy na sali kogośkolwiek, kto by zajmował się lobbingiem w sposób zawodowy? Nie mamy.

Bardzo proszę, punkt pierwszy.

GŁÓWNY SPECJALISTA
W DZIALE PETYCJI I KORESPONDENCJI
W BIURZE ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI
W KANCELARII SENATU
MARZENA KRYSIAK

Dzień dobry.

Marzena Krysiak, Dział Petycji i Korespondencji.

Przedstawiam państwu petycję zbiorową wniesioną przez grupę mieszkańców Elku

i przekazaną 14 maja 2021 r. przez Radę Miasta Elku Senatowi.

Autorzy petycji proponują zmianę art. 6j ust. 1 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a konkretnie proponują, aby dodać pkt 4, który wprowadzałby dodatkową metodę naliczania opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Ta metoda byłaby związana z ilością wygenerowanych odpadów w danym gospodarstwie domowym. Obecnie przywołana ustawa przewiduje możliwość wyboru przez radę gminy 1 z 3 metod naliczania opłat za wywóz nieczystości. Przypomnę, że jest to, po pierwsze, metoda związana z liczbą mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość, po drugie, metoda związana z ilością zużytej wody w danym gospodarstwie, po trzecie, metoda związana z powierzchnią lokalu mieszkalnego. W uzasadnieniu petycji autorzy podnoszą, że rozliczanie wywozu odpadów zmieszanych według liczby mieszkańców jest ich zdaniem jedynym akceptowalnym, gdyż istnieje związek pomiędzy ilością wyprodukowanych śmieci a liczbą mieszkańców, jednak wadą tego sposobu jest brak pewności co do tego, czy ewentualne informacje dotyczące liczby osób przebywających w danym lokalu będą na bieżąco modyfikowane. W ich opinii pozostałe metody rozliczania, tj. w oparciu o powierzchnię lokalu czy zużycia wody, naruszają zasadę sprawiedliwości społecznej określoną w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Dodatkowo autorzy petycji proponują wprowadzenie rozwiązań szczegółowych. Pokrótkę je przedstawię. Proponują oni wprowadzenie regulacji, które usprawniłyby mechanizm podejmowania przez obywateli decyzji w drodze referendum w przedmiocie wyboru metody wyliczania wysokości opłat według wygenerowanych ilości odpadów. Ponadto proponują wprowadzenie regulacji umożliwiającej mniejszym grupom społecznym – i tu przykładami

są wspólnoty, zespoły nieruchomości – podjęcie decyzji w sprawie wyboru metody wyliczania wysokości opłaty za wywóz odpadów komunalnych, a nie tak, jak to jest w tej chwili, że taką decyzję podejmuje rada gminy w drodze uchwały. Ponadto proponują oni umożliwienie świadczenia usług w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi przez mniejsze firmy. Ich zdaniem przełoży się to na niższe ceny dla użytkowników i większą konkurencyjność świadczonych usług.

Autorzy petycji proponują także wprowadzenie regulacji zobowiązującej jednostki samorządu terytorialnego do rzetelnego ewidencjonowania złożonych deklaracji w przedmiocie liczby osób mieszkających w danym gospodarstwie domowym oraz ich corocznego aktualizowania i monitorowania zachodzących zmian. Ponadto autorzy petycji proponują uregulowanie obowiązku podawania liczby osób mieszkających w danym lokalu zgodnie ze stanem faktycznym oraz zachodzących zmian. Wnoszą też o ustalenie w przepisach minimalnej liczby wrzutów odpadów do śmietnika na 1 osobę, dla której opłata jest obowiązkowa, aby zapobiec uchylaniu się od wrzutów odpadów.

Zaproponowana nowa regulacja, która jest związana z ilością wygenerowanych odpadów, według nich może być wdrożona na 2 sposoby. Pierwszy sposób to jest wyliczanie, które byłoby oparte na liczbie wrzutów. Wymagałoby to ważenia odpadów w czasie opróżniania danego śmietnika oraz wprowadzenia kart dostępu i rejestracji liczby wrzutów. Drugi sposób polegałby na wyliczaniu na podstawie liczby osób zamieszkałych w lokalu ilości odpadów. To również wymagałoby ważenia odpadów w momencie opróżniania danego śmietnika oraz aktualizowania liczby osób zamieszkałych w lokalach. Autorzy petycji proponują, aby na początku miesiąca płacona była opłata w formie ryczałtu, która następnie podlegałaby korygowaniu w zależności od wytworzonej w danym miesiącu ilości odpadów.

Wprowadzenie tych rozwiązań wiąże się oczywiście z poniesieniem kosztów zakupu odpowiednio technicznie wyposażonych śmietników, ale w dłuższym okresie, zdaniem wnoszących petycję, ta inwestycja opłacałaby się, bo przyczyniłaby się do obniżenia opłat dla mieszkańców.

W uzasadnieniu petycji autorzy podkreśliли, że obecne metody wyliczania opłaty godzą w interes obywateli i naruszają zasadę sprawiedliwości społecznej. W ich opinii brak jest bowiem związku pomiędzy ilością zużytej wody lub powierzchnią lokalu mieszkalnego a ilością odpadów wytworzonych w gospodarstwie domowym.

Do Sejmu w maju ubiegłego roku wpłynęła petycja o tożsamej treści. Tam trwają prace nad tą petycją, termin prac został wydłużony. W tym czasie została przygotowana opinia Biura Analiz Sejmowych. Ja pokrótce przedstawię konkluzje z tej opinii. Zdaniem biura sama koncepcja rozszerzenia katalogu metod wyliczania wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oparta na ilości wytworzonych w danym gospodarstwie odpadów może być uznana za zasadną. Ale wdrożenie nowej metody z wykorzystaniem nowych technologii będzie wymagało poniesienia wyższych kosztów zakupu instalacji, serwisu tej instalacji oraz napraw specjalnie wyposażonych śmietników. Dodatkowym problemem jest brak prawnej możliwości weryfikowania przez gminę rzeczywistej liczby mieszkańców, którzy zamieszkują daną nieruchomość. Podniesiono też w opinii wątpliwości w stosunku do proponowanych regulacji szczegółowych, towarzyszących koncepcji wprowadzenia nowej metody. Przede wszystkim wątpliwe zdaniem biura wydaje się nakładanie obowiązków, których faktyczne wyegzekwowanie może być trudne lub niemożliwe, tu jako przykład podają zobowiązanie obywateli do podawania liczby osób mieszkających w danym lokalu oraz zgłaszania zachodzących zmian. Ewentualnie te obowiązki mogą wchodzić w kolizję z istniejącymi przepisami, tutaj jako przykład wskazują, że przepisy umożliwiające mniejszym przedsiębiorcom świadczenie usług we wspomnianym zakresie w kontekście obowiązku przestrzegania przez organy gminy przepisów z zakresu zamówień publicznych i zapewnieniu wysokich standardów środowiskowych usług będą wchodziły z nimi w kolizję.

W konkluzji podkreślono, że nie wydaje się prawidłowe, aby działania legislacyjne, jeżeli takowe zostaną podjęte, mogły ograniczyć się jedynie do dodania proponowanych regulacji tylko w stosunku do tej konkretnej ustawy, czyli ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Zdaniem biura ustawodawca, podejmując

decyzję o rozpoczęciu procesu legislacyjnego, powinien uprzednio poddać całą omawianą problematykę analizie, szerokiej analizie w celu zapewnienia spójności regulacji.

Dodam tylko, że jeszcze nie zakończyły się prace w komisji sejmowej, sprawdzałam to dziś, ale lada dzień prace nad tą petycją będą kontynuowane. Dziękuję bardzo.

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Dziękuję bardzo.

W związku z tym punktem przybyli goście, są goście z Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Bardzo bym prosił – nie wiem, która z pań będzie to referowała – o krótkie wystąpienie z konkluzją, czy ministerstwo jest za tymi zmianami, czy przeciwko nim. I bardzo bym prosił – chyba że będą pytania, to wtedy panie się podzielicie – aby to 1 osoba zreferowała. Czy będzie to pani dyrektor Departamentu Gospodarki Odpadami, pani Marzena Berezowska? Tak?

Bardzo proszę.

DYREKTOR DEPARTAMENTU GOSPODARKI
ODPADAMI W MINISTERSTWIE KLIMATU
I ŚRODOWISKA
MARZENA BEREZOWSKA

Dzień dobry, Panie Przewodniczący. Dzień dobry, Wysoka Komisjo.

Na wstępie przepraszam, że jestem niewidoczna, ale mam problem z internetem. Mam nadzieję, że państwo to rozumiecie, czasem zdarzają się kłopoty z połączeniem.

Gwoli wyjaśnienia powiem, że ta kwestia, która jest dzisiaj rozstrzygana na posiedzeniu komisji, wymaga szerszych konsultacji na gruncie jednostek samorządu terytorialnego, gdyż kwestia i ważenia, i weryfikacji jakości odpadów komunalnych jest we władztwie samorządu terytorialnego, gmin, zgodnie z ustawą o samorządzie gminy i z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Jeżeli chodzi o kwestie dotyczące samej nowelizacji ustawy, kiedy przygotowaliśmy zmiany nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, czyli w sierpniu ubiegłego roku, do resortu nie były zgłaszane

uwagi w tym zakresie. A już o przedstawienie szczegółów poproszę panią naczelnic Małgorzatę Kajak. Ja upoważniam ją do zajęcia w tej sprawie stanowiska na posiedzeniu komisji petycji. Dziękuję bardzo.

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Dziękuję.

Rozumiem, że była to pani dyrektor Marzena Berezowska.

(*Dyrektor Departamentu Gospodarki Odpadami w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Marzena Berezowska: Tak.*)

Dziękuję bardzo.

Nie ma problemu. Czasami rzeczywiście dużo lepsze połączenie jest w momencie, kiedy nie jest włączona kamera.

Bardzo proszę, Pani Naczelnic, krótko i bardzo proszę o konkluzję, czy państwo jesteście za, czy przeciw.

NACZELNIK WYDZIAŁU ODPADÓW
KOMUNALNYCH W DEPARTAMENCIE
GOSPODARKI ODPADAMI
W MINISTERSTWIE KLIMATU
I ŚRODOWISKA
MAŁGORZATA KAJAK

Dzień dobry państwu.

Tak jak pani dyrektor powiedziała, dziękujemy za tę petycję. Ona zostanie poddana analizie. W ramach ministerstwa powołany jest zespół doradczy, który składa się z przedstawicieli samorządu, również przedsiębiorców, i aktualnie pracujemy nad rozwiązaniami, które dodatkowo uszczelnia system.

Mogę tu jeszcze powiedzieć, że już wprowadziliśmy do możliwych rozwiązań część rozwiązań, które są podnoszone w petycji, np. dotyczące indywidualnego rozliczenia mieszkańców, jednak ich wprowadzenie pozostawiliśmy w gestii poszczególnych gmin z uwagi, tak jak to też państwo wcześniej podkreślili, na koszty, które są z tym związane. Jeżeli dana gmina ma budżet, który może przeznaczyć na rozwiązania techniczne umożliwiające indywidualne rozliczanie poszczególnych mieszkańców, to może je wprowadzić, ale nie są one obligatoryjne dla wszystkich.

Ponadto w ustawie jest zawarty przepis, który dotyczy rozliczenia odbieranych odpadów i one też są rozliczane przez gminy w zależności od masy, a nie ryczałtowo. Tak że tutaj też częściowo wychodzimy naprzeciw propozycjom, które zostały zgłoszone. Ale, tak jak powiedziałam, te kwestie, które są zawarte w petycji, będą jeszcze szczegółowo analizowane i będziemy wypracowywać dodatkowe rozwiązania w ramach tego naszego zespołu ministerialnego.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Dziękuję.

Rozumiem, że stanowisko strony rządowej jest takie, abyśmy przesłali tę petycję do państwa i państwo dołączycie te postulaty do swoich prac. Tak? Czy dobrze to zrozumiałem?

(Naczelnik Wydziału Odpadów Komunalnych w Departamencie Gospodarki Odpadami w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Małgorzata Kajak: Tak, tak. Przeanalizujemy je. Prosimy o przesłanie. One zostaną przeanalizowane w ramach naszych prac systemowych.)

Dziękuję, Pani Naczelnik. Dziękuję bardzo wszystkim paniom za udział w pracach naszej komisji. To bardzo nam usprawnia przebieg prac i ułatwia życie. Dziękuję za to, że panie były dzisiaj z nami. To bardzo ważne. Dziękuję. Do widzenia.

(Naczelnik Wydziału Odpadów Komunalnych w Departamencie Gospodarki Odpadami w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Małgorzata Kajak: Dziękuję. Do widzenia.)

Proszę państwa, ja bym zaproponował – myślę, że nie będzie tu innego zdania – żebyśmy nie kontynuowali pracy nad tą petycją. Jest to materia zbyt skomplikowana, abyśmy sami próbowali te drzwi otworzyć, ale prześlemy petycję do ministerstwa. Tak jak słyszeliśmy, ministerstwo dołączy te postulaty do szerszych zmian w tym zakresie.

Czy jest jakiś sprzeciw co do mojej konkluzji? Nie...

**SENATOR
MICHAŁ SEWERYŃSKI**

Nie ma. To rozwiązanie samo się narzuca, Panie Przewodniczący. Popieramy.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Dziękuję bardzo, Panie Marszałku.

W związku z tym zarządzam głosowanie nad moim wnioskiem.

Kto z państwa senatorów jest za?

(Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Renata Rucińska: 5 na sali, jednogłośnie.)

5 senatorów na sali, jednogłośnie. Nikt nie wstrzymał się od głosu ani nie był przeciw.

Proszę o dołączenie koleżanek i kolegów, którzy pracują zdalnie.

(Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Renata Rucińska: 9 głosów – za, jednogłośnie.)

Jednogłośnie, 9 głosami, komisja podjęła decyzję o niekontynuowaniu prac nad tą petycją i skierowaniu tej petycji do ministerstwa.

Bardzo proszę, przechodzimy do punktu drugiego.

**STARSZY SPECJALISTA
W DZIALE PETYCJI I KORESPONDENCJI
W BIURZE ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI
W KANCELARII SENATU
ARKADIUSZ WASZKIEWICZ**

Panie Przewodniczący! Wysoka Komisjo!

Arkadiusz Waszkiewicz, Dział Petycji i Korespondencji.

Jest to petycja zbiorowa, wniesiona przez Naczelną Radę Adwokacką, która postuluje wprowadzenie w kodeksie postępowania karnego takiej zmiany, która zapewni zatrzymanemu prawo do skorzystania z pomocy prawnej już na etapie zatrzymania, co ma wielokrotnie zasadnicze znaczenie dla późniejszego realizowania prawa do obrony w sytuacji przedstawienia zarzutów osobie zatrzymanej.

I tak też Naczelna Rada Adwokacka załączyła projekt postulowanych zmian w ustawie, dokładnie w art. 245, który mówi o gwarancjach zatrzymanego do kontaktu z profesjonalnym pełnomocnikiem. Pozwolę sobie ten projekt odczytać. On nie jest długi.

W art. 245 dodaje się §4 i 5 w brzmieniu:

„§4. Jeżeli zatrzymany chce skorzystać z uprawnień, o którym mowa w §1, lub z jego udziałem

mają być wykonywane czynności, o których mowa w §5, a nie ma adwokata lub radcy prawnego ustanowionego z wyboru, przed przystąpieniem do czynności procesowych z udziałem tego zatrzymanego należy wyznaczyć mu adwokata lub radcę prawnego z urzędu. Przepis art. 78 stosuje się odpowiednio. Wyznaczenia adwokata lub radcy prawnego może dokonać prezes lub referendarz sądowy sądu rejonowego, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, a w wypadkach niecierpiących zwłoki także inny sąd rejonowy.

§5. W przypadku wykonywania czynności procesowych lub dowodowych z udziałem zatrzymanego należy wykonać te czynności z udziałem adwokata lub radcy prawnego, w tym ustanowionego z urzędu”.

Zdaniem wnoszących petycję wprowadzenie niniejszej zmiany będzie służyło realizacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym, która w art. 3 stanowi, że państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani, oskarżeni mieli prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony.

Nie chcąc zagłębiać się w kwestie szczegółowe wynikające z rozporządzenia, pragnę powołać się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 37/11 z 11 grudnia 2012 r., w którym Trybunał stwierdził, że prawo do obrony przysługuje każdemu od momentu wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego. Dodał tam również, że trafny jest pogląd Sądu Najwyższego, że nie formalne postawienie zarzutu popełnienia przestępstwa, lecz już pierwsza czynność organów procesowych skierowana na ściganie określonej osoby czyni ją podmiotem prawa do obrony. Ponadto Trybunał skonkludował, że zawarte w art. 42 ust. 2 konstytucji sformułowanie „we wszystkich stadiach postępowania” należy zatem odnosić także do tego stadium postępowania, które poprzedza postawienie zarzutów zatrzymanemu, a więc stadium, w którym występuje uzasadnione przypuszczenie, że dana osoba mogła dopuścić się przestępstwa. Dziękuję.

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Dziękuję bardzo.

Nie ma nikogo z Naczelnej Rady Adwokackiej, niestety, ale jest z nami przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości. Bardzo się cieszę.
Bardzo proszę.

GŁÓWNY SPECJALISTA
W WYDZIALE PRAWA ZAWODÓW
PRAWNICZYCH W DEPARTAMENCIE
LEGISLACYJNYM PRAWA KARNEGO
W MINISTERSTWIE SPRAWIEDLIWOŚCI
MIKOŁAJ TYBURCZY

Dzień dobry. Serdecznie witam.

Mikołaj Tyburczy, prokurator, Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Legislacyjny Prawa Karnego.

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo!

Ja krótko. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości te zmiany nie zasługują na uwzględnienie. Naszym zdaniem obowiązujące przepisy w kodeksie postępowania karnego, w szczególności art. 244, 245 i kolejne, wynikające z tych przepisów, dają zatrzymanym gwarancje procesowe, że ich prawa nie są łamane. Przede wszystkim chciałbym tu wskazać na prawo do kontaktu. Zatrzymany może korzystać z tego prawa i to w jakiegokolwiek formie, czy to w formie telefonicznej, telefaksu, czy nawet wykorzystując portale społecznościowe, np. WhatsApp. Tak że nie ma tu żadnych problemów. I oczywiście, co najważniejsze, ma prawo do bezpośredniego kontaktu. Czyli pomoc, udzielenie pomocy prawnej jest tu jak najbardziej zagwarantowane.

Ponadto przepisy dają zatrzymanemu możliwość, stanowi o tym art. 517j, skorzystania z listy obrońców, którzy są przygotowani do pełnienia tych obowiązków w trybie przyspieszonym. Nie można też zapominać o przepisie art. 178, gdzie mamy zasadę bezwzględnej dowodowej. Udział radcy prawnego czy też adwokata... z udziałem tej osoby zagwarantowanej... Nie może to być wykorzystane podczas procesu sądowego. Ponadto są przepisy stanowiące, iż osoba zatrzymana może skorzystać z art. 88 w związku z art. 87 §1, czyli z pełnomocnika. Oczywiście ten proces może potrwać dłużej, nie zawsze taka osoba może udowodnić, że obrońca będzie jej się należał, ale takie prawo jest i oczywiście w wielu przypadkach może zostać zastosowane.

Ponadto takie zmiany mogą doprowadzić do poważnych konsekwencji w zbieraniu materiału

dowodowego i obstrukcji ze strony zatrzymanych. Tak że i w tym zakresie przepisy, które zaproponowała tutaj Naczelna Rada Adwokacka, wydają się niecelowe.

A do tego, co najważniejsze, tutaj powołane są też przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady, a także ewentualne inne przepisy europejskie, przede wszystkim wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, z którymi przepisy obowiązujące na dzień dzisiejszy absolutnie nie są sprzeczne. Dotyczy to zarówno dyrektywy, jak i wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Dlatego stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości jest takie, że te przepisy nie powinny wejść w życie. Dziękuję serdecznie.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Dziękuję bardzo.

Panie Prokuratorze, ja mam jednak pytanie. Pan prokurator był łaskaw powiedzieć, że art. 245 w obecnym brzmieniu jest wystarczający. Tymczasem art. 245 §1 to jest tylko i wyłącznie obbligo niezwłocznego umożliwienia nawiązania kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośredniej z nim rozmowy. Różnica jednak... Ja nie próbuję na razie twierdzić, że powinno być tak, jak jest w petycji, ale chciałbym zaznaczyć, że jest jednak poważna różnica, bo art. 245 §1 mówi o tym, że należy umożliwić, a nie o tym, że można podejmować czynności wyłącznie wtedy, kiedy jest obecny obrońca. To jest pierwsza różnica. Druga jest taka, że przy dzisiejszym brzmieniu przepisów zatrzymani, jeżeli zna jakiegoś adwokata bądź radcę prawnego, może się z nim skontaktować, jeżeli nie zna, to nie ma tu tego automatyzmu, nie ma obliiga, że musi mieć pomoc kogoś z urzędu.

Gdyby pan prokurator te moje wątpliwości mógł rozwiązać, to prosiłbym o to.

**GŁÓWNY SPECJALISTA
W WYDZIALE PRAWA ZAWODÓW
PRAWNICZYCH W DEPARTAMENCIE
LEGISLACYJNYM PRAWA KARNEGO
W MINISTERSTWIE SPRAWIEDLIWOŚCI
MIKOŁAJ TYBURCZY**

Jeżeli chodzi o pierwszą kwestię, Panie Przewodniczący, to wydaje mi się, że ten kontakt należy zawsze rozumieć szeroko, przynajmniej ja z mojej

praktyki rozumiałem go szeroko, czyli to jest jakikolwiek kontakt z adwokatem czy też radcą prawnym i należy go... W mojej karierze nie spotkałem się z problemami. Ale przepis mówi też o kontakcie bezpośrednim. I moim zdaniem... W przypadku moich doświadczeń zawodowych nigdy takich problemów nie było i osoba zatrzymana zawsze miała prawo. Mało tego, przecież ta osoba na każdym etapie zatrzymania może powiedzieć, że nie będzie składała żadnych informacji w zakresie zatrzymania, bo chce się skontaktować z radcą prawnym czy adwokatem. Jest przepis art. 88 w związku z art. 87, na podstawie którego może wystąpić o pełnomocnika. Ja już też na to wskazywałem. Wydaje mi się, że ten kontakt... Oczywiście on może być tylko i wyłącznie w formie telefonicznej czy też telefaksu, ale przepis mówi też o kontakcie bezpośrednim. Taka osoba winna być obligatoryjnie o tym zawiadomiona przez zatrzymującego – mówi o tym art. 240 – spisany jest z tego protokół i wszelkie oświadczenia też powinny być tam wskazane. Oczywiście na kolejnym etapie służy na to zażalenie do sądu. Tak że tutaj moim zdaniem prawa zatrzymanego absolutnie w żaden sposób nie są naruszone.

Przepraszam, Panie Przewodniczący, drugie pytanie mi umknęło.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Drugie pytanie. Chodziło mi o to, że nie ma automatyzmu, a tutaj wprowadzilibyśmy automatyzm dotyczący obrońcy z urzędu. Ja mówiłem o tym, że jeżeli akurat ktoś zna adwokata bądź radcę prawnego, ma do niego telefon, to oczywiście może nawiązać kontakt natychmiast, ale jeżeli nie, to wtedy jest to problem. Tymczasem tutaj wprowadzamy pewien automatyzm, tak aby jednak każdy musiał mieć wyznaczonego do tych czynności obrońcę i jeżeli sam nie może sobie go zapewnić, to wtedy trzeba mu go zapewnić z urzędu. Wydaje się, że to jest trochę inna sytuacja.

**GŁÓWNY SPECJALISTA
W WYDZIALE PRAWA ZAWODÓW
PRAWNICZYCH W DEPARTAMENCIE
LEGISLACYJNYM PRAWA KARNEGO
W MINISTERSTWIE SPRAWIEDLIWOŚCI
MIKOŁAJ TYBURCZY**

Wydaje mi się, że możliwość skorzystania z pomocy adwokata czy radcy prawnego

jest również aktualnie, tylko jest kwestia... Jest art. 88, ja już to wskazywałem, i można z niego skorzystać, bo to jest osoba zatrzymana, to nie jest podejrzany, to jest osoba podejrzana, to może być nawet osoba przesłuchana w charakterze świadka. Oczywiście osoba taka może skorzystać z art. 88 kodeksu postępowania karnego w związku z art. 87 i jak najbardziej wystąpić o pełnomocnika. Oczywiście wiemy doskonale, że może to być czasochłonne, ale to jest 48 godzin. Wydaje mi się, że jak najbardziej można taki wniosek złożyć i on zostanie rozpatrzony w terminie.

A jeżeli chodzi o te kontakty, to osoby, które zatrzymują te osoby, mają obowiązek nie tylko dać możliwość kontaktu z obrońcą, którego zatrzymany zna, ale też powiadomić o tym, że może ta osoba skorzystać z art. 517j kodeksu postępowania karnego, z dostępu do listy adwokatów z urzędu czy też radców prawnych, do których ta osoba może się zgłosić i taką pomoc jak najbardziej otrzymać. Taka możliwość jest i nie ma żadnego problemu.

Moim zdaniem, gdybyśmy musieli oczekiwać... Te przepisy mogłyby spowodować, że niestety prokuratorzy, którzy prowadzą poważne śledztwa, z poważnymi przestępcami... że niestety będziemy mieli do czynienia z mataczeniem, będziemy mieli do czynienia z ograniczoną możliwością znalezienia szybko solidnego, konkretnego materiału dowodowego, który wskaże na sprawczy charakter czynów tych osób. Dziękuję serdecznie.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Pan senator Mamątow. Bardzo proszę.

**SENATOR
ROBERT MAMAŃTOW**

Dziękuję bardzo, Panie Przewodniczący.

Ja też chciałbym podziękować za to, że przedstawiciel ministerstwa jest z nami, że możemy od razu, na gorąco poznać opinię i nie prowadzić całej korespondencji, która wydłuża pracę nad naszymi petycjami.

Ja tutaj zgadzam się z panem prokuratorem. Jestem zwolennikiem bardzo dużego zakresu

pomocy osobom zatrzymanym, tymczasowo aresztowanym, ale to też nie może być tak, że przez wprowadzanie przepisów mamy utrudniać pracę prokuratorowi i wymiarowi sprawiedliwości. Argumenty pana prokuratora mnie przekonały. Dlatego stawiam wniosek o niepodjęcie prac nad tą petycją.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Zgadając się z tym, co powiedział pan senator Mamątow, ja też, mimo że ministerstwo reprezentuje prokurator, a akurat komisję adwokat, tak się składa, i nie chciałbym, żeby to była polemika pomiędzy dwiema stronami barykady... Ja jednak postawię inny wniosek. Będę głosował przeciwko wnioskowi pana senatora, bo ja po prostu chciałbym, aby komisja wystąpiła o opinię prawną do któregoś z profesorów prawa karnego, specjalistów od postępowania karnego, który naświetliłby nam pewne sprawy. Otóż moim zdaniem mamy tu do czynienia z jednej strony rzeczywiście z tymi gwarancjami procesowymi, które według mnie uległyby rozszerzeniu, pozytywnemu, jeżeli chodzi o podejrzanego, zatrzymanego, zaś z drugiej strony chciałbym wiedzieć, w związku z tym, o czym mówił pan prokurator, a co podkreślił pan senator Mamątow, czy przypadkiem nie wyjdziemy z tym zbyt daleko. W tej sytuacji wolałbym jeszcze poprosić o opinię.

W związku z tym, o ile pan senator Mamątow nie wycofa swojego wniosku, ja będę głosował przeciwko, a potem postawię wniosek o kontynuowanie prac i zasięgnięcie opinii, o której mówiłem.

Panie Senatorze, czy pan podtrzymuje wniosek?

**SENATOR
ROBERT MAMAŃTOW**

Ja oczywiście mogę wycofać swój wniosek, myślę, że w ten sposób niepotrzebnie przedłużymy nad tym pracą, ale dla dobra współpracy możemy poczekać na tę opinię. Dziękuję.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

A ja, jeżeli mógłbym, to po 10-letniej znajomości z panem senatorem w tej komisji chciałbym

prosić, żebyśmy tutaj dali sobie jeszcze czas na zastanowienie.

W takim razie taki wniosek zgłaszam.

Czy ten wniosek musi być poddany głosowaniu? Nie musi być. Tak?

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Nie musi.

Dziękuję, Panie Senatorze.

W konkluzji wystąpimy jeszcze o opinię i będziemy prosić ministerstwo, żeby w momencie, kiedy wyznaczymy posiedzenie, również pan prokurator bądź któryś z kolegów ewentualnie do nas przyszedł. Wyślemy do państwa tę opinię, żeby państwo mogli się z nią zapoznać i ewentualnie wtedy polemicznie się do niej odnieść.

Dziękuję serdecznie.

Przechodzimy do trzeciego punktu.

Bardzo bym prosił, ponieważ to są petycje, które wszyscy znamy, one mają poprawić stan zastany, o bardzo zwięzłe scharakteryzowanie tej trzeciej petycji.

Dziękuję, Panie Prokuratorze. Dziękuję za przyjsie dzisiaj.

Bardzo proszę.

GŁÓWNY SPECJALISTA
W DZIALE PETYCJI I KORESPONDENCJI
W BIURZE ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI
W KANCELARII SENATU
MARZENA KRYSIAK

Ponownie Marzena Krysiak, Dział Petycji i Korespondencji.

Na prezentowaną petycję składają się 2 petycje indywidualne wniesione przez pana Sebastiana Adamowicza i obie mają na celu aktualizację przepisów.

Pierwsza petycja, właściwie pierwszy postulat dotyczy uchylecia art. 34 ustawy o szczególnych rozwiązaniach prawnych związanych z usuwaniem skutków powodzi z lipca i sierpnia 2001 r. oraz o zmianie niektórych ustaw. Powodem uchylecia tego przepisu jest odwołanie do wykroczenia, którego już nie można popełnić, a ponadto przedawniła się jego karalność. Zdaniem wnoszącego petycję przepis jest bezprzedmiotowy.

Druga petycja dotyczy zmiany w art. 25...

(Przewodniczący Aleksander Pocię: Druga petycja czy druga część petycji?)

Druga część.

(Przewodniczący Aleksander Pocię: Część.)

Druga część, tak. Druga część dotyczy zmiany w art. 25 ustawy o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw poprzez nadanie mu nowego brzmienia. Powiem tylko tyle, że obecny przepis odwołuje się do nieistniejącej Wojskowej Agencji Mieszkaniowej, do państwowej jednostki organizacyjnej, która nie istnieje już od 1 października 2015 r., a w to miejsce po połączeniu agencji powstała Agencja Mienia Wojskowego. Dziękuję bardzo.

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Dziękuję bardzo.

Nie ma w związku z tym punktem gości.

Czy ktoś z państwa senatorów chce zabrać głos?

Pan senator Mamątow. Bardzo proszę.

SENATOR
ROBERT MAMAŁTOW

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

Proponuję nie podejmować prac nad tą petycją, tylko – tak jak w przypadku poprzednich tego typu petycji – skierować to do Rządowego Centrum Legislacji.

PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ

Bardzo dziękuję.

To samo chciałem zaproponować.

Czy są jakieś inne głosy w tym zakresie?

Jeżeli nie ma, to poddaję wniosek pana senatora Mamątowa pod głosowanie.

Bardzo proszę, kto jest za wnioskiem?

(Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Elżbieta Owczarek: 4 senatorów na sali.)

5 senatorów.

(Głos z sali: Tak, 5 na sali.)

Tak, 5. Z tej perspektywy nie było widać, ale jest 5. Nikt nie był przeciw, nikt się nie wstrzymał.

Doliczmy senatorów pracujących zdalnie.
(*Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Renata Rucińska: 9.*)

Jednogłośnie komisja zdecydowała o niekontynuowaniu prac nad tą petycją.

Bardzo proszę, przechodzimy do punktu czwartego.

**STARSZY SPECJALISTA
W DZIALE PETYCJI I KORESPONDENCJI
W BIURZE ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI
W KANCELARII SENATU
ARKADIUSZ WASZKIEWICZ**

Arkadiusz Waszkiewicz, Dział Petycji i Korepondencji.

Panie Przewodniczący! Wysoka Komisjo!

Są to 2 petycje wniesione przez pana Sebastiana Adamowicza w celu uporządkowania przepisów 2 ustaw. Autor proponuje, aby w ustawie – Kodeks wykroczeń dodać w art. 138 §2 w brzmieniu: „Tej samej karze podlega osoba określona w §1, która stosuje dyskryminację przy świadczeniu usług z jakiegokolwiek powodu”, a w art. 157 §1 zastąpić wyraz „lub” wyrazem „albo”. Petycja o tożsamej treści została skierowana również do Sejmu. Została sporządzona opinia Biura Analiz Sejmowych, w której stwierdzono, że w kontekście art. 138 i uznania przez Trybunał Konstytucyjny, że artykuł ten jest częściowo niezgodny z art. 2 Konstytucji RP, postulat wnioskodawcy nie znajduje uzasadnienia. Zaś w kontekście art. 157 postulat jest zasadny, jednak inicjowanie procesu ustawodawczego w celu dokonania drobnych zmian korekcyjnych nie byłoby zasadne.

Autor w drugiej petycji, dotyczącej ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, w kilku artykułach wskazuje, że przepisy te zawierają odwołania do ustaw, które mają nieaktualne adresy publikacyjne, tudzież już nieaktualne brzmienie. Petycja o tożsamej treści również została skierowana do Sejmu. W opinii Biura Analiz Sejmowych można przeczytać, że postulowane zmiany nie są zasadne, ponieważ praktyka stosowania tych przepisów nie powoduje znacznych problemów.

**PRZEWODNICZĄCY
ALEKSANDER POCIEJ**

Dziękuję bardzo.

Też nie ma w związku z tym punktem gości.

Ja zaproponuję dokładnie to samo, co przed chwilą pan senator Mamątow, abyśmy nie kontynuowali pracy nad tą petycją i wysłali pismo do RCL.

Kto z państwa senatorów jest za tym wnioskiem?

(*Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Elżbieta Owczarek: 5 na sali, jednogłośnie.*)

Jednogłośnie na sali, 5 senatorów. Nikt się nie wstrzymał, nikt nie był przeciw.

(*Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Renata Rucińska: 10 – za, jednogłośnie.*)

10 głosów, jednogłośnie, za niekontynuowaniem prac nad tą petycją. Dziękuję bardzo.

I petycja piąta.

Bardzo proszę, kto z państwa?

**GŁÓWNY SPECJALISTA
W DZIALE PETYCJI I KORESPONDENCJI
W BIURZE ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI
W KANCELARII SENATU
JOANNA LEŚNIAREK**

Joanna Leśniarek, Dział Petycji i Korespondencji.

Są to 2 petycje pana Sebastiana Adamowicza połączone w 1 petycję. Autor petycji wnosi o zmianę w 3 ustawach: w ustawie – Prawo o ruchu drogowym, w ustawie o kierujących pojazdami i w ustawie o godle, barwach i hymnie oraz o pieczęciach państwowych.

W ustawie – Prawo o ruchu drogowym autor petycji postuluje dodanie w art. 15a ustawy ust. 8 w brzmieniu: „Przepis art. 14 pkt 8 stosuje się odpowiednio do osoby poruszającej się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch”. Chodzi tu de facto o zakaz korzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego podczas wchodzenia lub przechodzenia przez jezdnię lub torowisko.

W ustawie o kierujących pojazdami autor wnosi o dodanie na końcu art. 3 ust. 4 wyrazów „albo hulajnogą elektryczną lub urządzeniem transportu osobistego”. Chodzi o przepis, zgodnie z którym osoba, która ukończyła 18 lat, nie jest zobowiązana do posiadania dokumentu stwierdzającego posiadanie uprawnień do

kierowania rowerem, wózkiem rowerowym lub pojazdem zaprzęgowym.

Autor petycji wskazuje, że celem tych propozycji jest uzupełnienie przepisów w zakresie urzędzeń, które uregulowano w 2021 r., a są to urządzenia wspomagające ruch, hulajnogi elektryczne oraz urządzenia transportu osobistego.

W ustawie o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych autor petycji wystąpił o dodanie w art. 1 ust. 2 po wyrazach „organów państwowych” wyrazów „i samorządu terytorialnego” oraz zastąpienie w tym przepisie wyrazów „każdego obywatela” wyrazami „każdej osobie na terytorium”. Celem tych zmian jest podkreślenie powszechnego prawa i obowiązku czci i szacunku dla symboli państwa. Zdaniem autora petycji powinny one też objąć samorząd terytorialny i cudzoziemców.

Z tożsamymi postulatami autor petycji wystąpił do Sejmu. Biuro Analiz Sejmowych przygotowało opinię prawną, zgodnie z którą w przedłożonej petycji postuluje się zmiany w ustawie – Prawo o ruchu drogowym oraz w ustawie o kierujących pojazdami. Pierwsza z zaproponowanych zmian nie jest potrzebna, ponieważ efekt, który miałby zostać osiągnięty w wyniku przyjętego postulowanego przepisu, wynika już z obecnego stanu prawnego. Nie ma także potrzeby wprowadzenia do porządku prawnego drugiej z postulowanych zmian, ponieważ obowiązujące przepisy wydają się wystarczające. Komisja sejmowa nie zakończyła prac nad petycją. Przedłużono termin rozpatrzenia petycji.

Opiniując propozycje zmian w ustawie o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej oraz pieczęciach państwowych, Biuro Analiz Sejmowych zwróciło uwagę, że w przedmiotowej sprawie istotne znaczenie ma brzmienie art. 1 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym otaczanie tych symboli czcią i szacunkiem jest prawem i obowiązkiem każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej oraz wszystkich organów państwowych, instytucji i organizacji. Propozycja dodania po wyrazach „organów państwowych” wyrazów „i samorządu terytorialnego” nie jest zasadna, gdyż użycie w ustawie szerszych pojęć znaczeniowych, tj. „instytucje” oraz „organizacje”, ma znaczenie legislacyjne, w związku z tym sensu largo należy do nich zaliczyć również samorząd terytorialny. Warto zaznaczyć,

że wymienienie wszystkich rodzajów instytucji oraz organizacji o charakterze korporacyjnym czy fundacyjnym nie odpowiada zasadom techniki legislacyjnej.

Druga propozycja dotyczy zastąpienia wyrazów „każdego obywatela” wyrazami „każdej osobie na terytorium”. Również ta propozycja nie jest zasadna, gdyż ustawodawcy chodzi wyłącznie o obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, a nie wszystkie osoby, w tym obywateli innych państw przebywających na obszarze państwa polskiego. Dlatego należy zwrócić uwagę na ust. 3 art. 1 komentowanej ustawy, zgodnie z którym symbole Rzeczypospolitej Polskiej pozostają pod szczególną ochroną prawną przewidzianą w odrębnych przepisach. Do tych odrębnych przepisów należy zaliczyć w szczególności art. 49 kodeksu wykroczeń oraz art. 137 kodeksu karnego. W związku z brakiem zasadności merytorycznej proponowanych zmian legislacyjnych petycja nie zasługuje na uwzględnienie. Komisja sejmowa nie zakończyła prac nad petycją. Przedłużono termin na jej rozpatrzenie.

Bardzo dziękuję.

(Przewodniczący Aleksander Pocięj: Przepraszam, ja nie zrozumiałem, według kogo petycja nie zasługuje...)

Opinii BAS.

PRZEWODNICZĄCY ALEKSANDER POCIEJ

Aha. Dziękuję bardzo.

Czy ktoś z państwa senatorów chciałby zabrać głos?

Jeżeli nie, to ja mam taką propozycję. Ta petycja pana Adamowicza troszkę się różni od poprzednich. W związku z tym, że nad punktem trzecim ostatnio mieliśmy dosyć szeroką dyskusję przy okazji projektowanych zmian i wydaje się, że związek heraldyczny na tych wszystkich projektach, które są robione ad hoc, gdzieś z boku, nie pozostawił suchej nitki, ja również tę petycję w tym zakresie pozostawiłbym bez rozpatrzenia i bez żadnego dalszego ciągu. Ale jeżeli chodzi o punkty pierwszy i drugi, to one trochę się różnią od tego, z czym do tej pory mieliśmy do czynienia w petycjach pana Adamowicza, ponieważ one są jednak zmianami w obowiązujących przepisach. W tej sytuacji ja bym nie wysłał tego do RCL, a wysłałbym to do odpowiednich

ministerstw, które zajmują się tymi sprawami, tam przesłałbym wnioski tej petycji.

Proponuję nie kontynuować prac nad tą petycją, z tym że wysłać te postulaty nie do RCL, tylko do odpowiednich organów administracji. Mówię o punktach pierwszym i drugim.

Jeżeli nie ma innych wniosków, to poddamę pod głosowanie mój wniosek.

Kto z państwa senatorów jest za?

(Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji *Elżbieta Owczarek*: 5 głosów na sali, jednogłośnie.)

Na sali jednogłośnie, 5 głosów za wnioskiem. Nikt nie był przeciw i nikt nie wstrzymał się od głosu.

(Starszy Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji *Renata Rucińska*: 10, jednogłośnie.)

Jednogłośnie komisja zdecydowała o niekontynuowaniu prac nad tą petycją i, tak jak wносиłem, o przesłaniu wniosków zawartych w punktach pierwszym i drugim do odpowiednich organów państwa.

Dziękuję bardzo.

Widzimy się jutro o godzinie 8.30. Przepraszam za taką porę, ale niestety tak to jest, gdy mamy dostępną salę tylko w pewnym czasie. Nie mogłem zorganizować tego później. Dziękuję bardzo.

(*Senator Michał Seweryński*: Dziękujemy. Do widzenia. Do jutra.)

Do widzenia, Panie Marszałku. Do widzenia państwu.

Zamykam posiedzenie Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji,

(Koniec posiedzenia o godzinie 15 minut 48)

Kancelaria Senatu

Opracowanie:

Biuro Prac Senackich, Dział Stenogramów

Druk i łamanie:

Centrum Informacyjne Senatu, Dział Wydawniczy